СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 236. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 11-го жовтня 1938. — No. 236. Jersey City, N. J., Tuesday, October 11, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — 4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРОТЕСТ ПРОТИ МАДЯРСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ПОСЯГАНЬ НА ЗАКАРПАТТЯ

НЮ ЙОРК. — Заходом Комітету Оборони Закарпатської України відбулося тут у неділю зполудня в Стайвесент Гай Скул масове українське віче в справі Закарпатської України. На віче зібралося коло 1,200 учасників. Проводив ним Андрій Кість.

Відкриваючи віче, голова переповів історію Закарпатської України від часів, як вона була самостійною державою. Він змалював лихоліття, що вона переходила потім під мадярським ярмом, та характеризував відношення до цеї України останнього окупанта, Чехословаччини.

Юрій Габода, молодий уроженець Закарпаття, як наочний свідок малював зловживання Чехословаччини в управі Закарпаття. Він зазначив, що закарпатська молодь це молодь 20. століття, яка потрапить вибороти належні українському народові на Закарпатті права. Його виводи піддержувала теж молода бесідниця з Закарпаття, Тереса Палош.

О. М. Данилович, парох Нюарку, Ню Джерзі, згадав про свої зносини з закарпатськими українцями в Америці й на основі своєї практики заявлявся за дальше продовжування заходів про співпрацю з ними. Він говорив про ріжні труднощі такої співпраці, але висказував надію, що така співпраця можлива й остаточно дасться наладнати.

М-р Володимир Душник говорив про зазіхання мадярів і поляків на Закарпаття під покришкою змагання до спільної границі і закликав до протесту проти цих зазіхань. Він взивав американських українців піддержати Першу Українську Раду в Ужгороді, котра в цій справі поступає подібно до Української Центральної Ради в Києві, що спершу виставляла несміливо домагання автономії, а закінчила домаганням самостійности.

Голова А. Кість предложив вічеві резолюції, котрі віче однодушно приняло. Резолюції підносять гострий протест проти посягань мадярів і поляків по Закарпаття та домагаються повної самостійности для Закарпатської України.

РУЗВЕЛТ ІЩЕ ЗАНЯТИЙ ЗАГРАНИЧНИМИ СПРАВАМИ.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент Рузвелт виїхав у неділю в ночі зо своєї літньої палати до Вашингтону, щоби полагодити пильні справи, між котрими на першому місці є питання заграничної політики та буджет уряду на 1940. рік.

По тижні він наміряє вертатися назад до Гайд Парку.

ОКРУЖНА КОНВЕНЦІЯ КОМІТЕТУ ПРОМИСЛОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

НЮАРК (Ню Джерзі). — На окружній конвенції юній, що належать до Комітету Промислової Організації, виступав Д. Тобин, предсідник юнії різників, з гострою критикою Вилйема Гріна, предсідника Американської Федерації Праці, за те, що він виступив на конвенції Американської Федерації Праці в Гюстоні, Тексас, проти резолюцій Тобина про потребу згоди між Федерацією Праці й Комітетом Промислової Акції.

ПРИСПІШУЮТЬ ТЕМПО ПРИГОТОВАНЬ ДО СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

НЮ ЙОРК. — З 3 міліонів квадратових стіп виставової площі, що стоїть до розпорядимости Світової Вистави в Ню Йорку в 1939 році, виарендувано вже ввесь простір з винятком 600,000. Корпорація вистави радить організаціям, що рефлектують на місце на виставовій площі, спішитися з рішеннями.

Корпорація Світової Вистави привитала з великою радістю вістку, що літом 1939 року відвідає Канаду англійська королівська пара й при тій нагоді вступить до Америки, щоб відвідати виставу в Ню Йорку.

Уряди чотирьох повітів, найближчих до виставової площі, задумують теж виступити на виставі зо спеціяльними експонатами.

ПОЛЬСЬКІ КЛЮБИ БУНТУЮТЬСЯ.

НЮ ЙОРК. — На конвенції Нюйорської Стейтової Ради Польських Демократичних Клюбів, що відбулася тут у неділю, виявилося гостре невдоволення цих клюбів з того, що Демократична Партія стейту, добившися перемоги, не дає польським організаціям відповідного „признання", себто „джабів". Не зважаючи на те, що на конвенції промовляли губернатор Лімен, кандидат на цей уряд, та Чарлз Полеті, кандидат на віцегубернатора, конвенція ухвалила не попирати кандидатів Демократичної Партії в стейті.

ОСТАННІ ВІСТІ

УРЯД ДЛЯ ЗАКАРПАТТЯ.

ПРАГА. — Спеціяльна каблеграма з краю потверджує створення тимчасового автономного уряду для Закарпаття. До того уряду ввійшли такі особи: голова — Іван Парканий, завзятий москвофіл; крім нього ще два москвофіли. Крім них є два українці: о. А. Волошин і Ю. Ревай.

ЧОГО ХОЧЕ ЗАКАРПАТСЬКА РАДА?

ВІДЕНЬ, 8. жовтня (каблеграма до Обеднання). — Химінець, голова делегації Закарпатської України, звертає увагу, що заява Англії, неначе ревізія границь Чехословаччини була допускальна тільки на засаді етнольогічній, не усуває небезпеки мадярського наскоку на Закарпатську Україну. Заморські українці можуть помогти боронити права Закарпатської України, коли звернуться до Англії, Франції, Німеччини й Італії з заявами, що вони підтримують змагання Закарпатської України до самовизначення та будуть рішуче протестувати проти польсько-мадярських плянів спільної границі й окупації коштом Закарпатської України.

ЗАКАРПАТТЯ ПРОСИТЬ ДАЛЬШОЇ ПОМОЧИ.

ПРАГА. — Спеціяльною каблеграмою провідники з Закарпаття звертаються до американських українців з проханням дальшої помочи в їх визвольних змаганнях. Передівсім вони просять, щоб далі натискати на Прагу, щоб вона скінчила з москвофільством, щоб допустила українців до влади та щоб не ставала на перешкоді до створення вповні українського національного уряду.

НОВІ ДОМАГАННЯ МАДЯРІВ.

КОМАРОМ. — Мадярська делегація в Комаромі тепер висунула всі свої домагання, з яких виходить, що Мадярщина домагається безпроволочної віддачі не лише мадярських округ, але й Закарпатської України.

АНГЛІЙСЬКИЙ КОРОЛЬ ПРИЙДЕ ДО АМЕРИКИ.

ЛОНДОН. — В англійських урядових кругах говорять, що наступного року англійська королівська пара приїде до Канади, а також до Злучених Держав. Сподіваються, що наступного місяця президент Рузвелт вишле спеціяльне запрошення до короля, щоб відвідав Америку.

СУТИЧКИ КАТОЛИКІВ З НАЦІСТАМИ У ВІДНІ.

ВІДЕНЬ. — У Відні прийшло до прикрих сутичок націстів з католиками, внаслідок чого юрба націстів, зложена з 5,000 осіб, напала на палату кардинала Ініцера і здемолювала її. Притім поранено кількох католиків. Після того Ініцера поставлено під домашній арешт. Ці події викликали у Ватикані величезне враження.

А ВСЕТАКИ ЖИДИ!

У Берліні живе тепер 145,000 жидів, приналежних до конфесійної громади, а 40,000 неприналежних до згаданої громади. Крім того перебуває там 60,000 „мішанців".

РОЗРАХУНКИ КОМУНІСТІВ.

„Красная Звезда" з 6. 9. пише, що московська армія має безчисленну скількість друзів у всіх частинах світу, від Шангаю до Ню Йорку і від Лондону до Калькути.

ДАЄС ПРО НАМІРИ УРЯДУ РОЗСЛІДУ ШПИГУНІВ.

Конгресмен Даєс заявив публично, що він попирає думку президента Рузвелта про потребу розсліду проти шпигунів, одначе, на його думку, передовсім треба розслідити, чи між державними урядниками нема членів комуністичних і фашиствських організацій, бо, мовляв, усякі кроки проти ворожих шпигунів так довго будуть сходити ні на що, поки з урядових бюр не проженеться комуністичних і фашиствських симпатиків.

ЗА ПОШИРЮВАННЯ ТРІВОЖНИХ ВІСТЕЙ.

Городський суд у Тчеві засудив Гелену Накельську, що постійно перебуває в Ессені, на місяць безоглядного арешту за те, що, прибувши в гостину до матери, в парохіяльному бюрі сказала: „На мою думку, Поморя вернеться до Німеччини".

СКАСУВАЛИ ОБОВЯЗКОВЕ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ВОЛИНІ.

Польська преса повідомляє, що міністерство освіти скасувало обовязкове навчання української мови в середніх школах на Волині. Відтепер українська мова буде там тільки надобовязковим предметом.

На території, на якій живе понад 80 відсотків українців, касують у школах обовязкове навчання української мови.

„ЦУЖ ЦІ СЄН НАЙБАРДЗЄЙ ПОДОБА В ТЕЙ ВЄЛЬКЕЙ, В ТЕЙ ПЄНКНЕЙ ВАРШАВЄ?"

„Курєр Варш." (ч. 225) містить дуже характеристичний віршик п. з. „Моторизація на кресах", що, в ньому ставить вище наведене питання маленькому поліщукові, який приїхав до Варшави зо шкільною прогулькою. Маленький поліщук відповідає, що йому найбільше подобається „же тутай єст тилю старостуф" — і „кажди староста сєн слуха поліції"... Поліщук помішав „старостів" з шоферами, бо на Поліссі авто має тільки староста. Іншого нічого замітного маленький поліщук не завважив.

ГАРМАТИ В ОСЕРЕДКУ ЛОНДОНУ.
Щоб зазначити, як серіозно воно трактує можливість війни в Европі та що Англії треба далі зброїтися, англійське міністерство війни казало виставити цю велику протилетничу гармату в парку в середині міста Лондону.

ПОВНА АВТОНОМІЯ ДЛЯ ЗАКАРПАТТЯ

ПРАГА. — Чеський уряд згодився дати Закарпаттю повну автономію, з власним місцевим урядом, на такий сам спосіб, як дістали словаки. В заміну за це Рада Закарпаття по довшій нараді зложила заяву, що Закарпаття залишиться у федерації з Чехословаччиною. Ця заява викликала в Празі дуже добре враження.

ПОЛЬЩА НА ПЕРЕШКОДІ УКРАЇНСЬКИХ ЗМАГАНЬ.

ВАРШАВА. — Польська преса далі продовжує кампанію за те, щоб Мадярщина захопила Закарпатську Україну та в той спосіб осягнула спільні границі з Польщею. Польський уряд навіть дав Мадярщині обіцянку військової піддержки. Зпочатку польська преса пояснювала потребу спільних границь з Мадярщиною тим, що в той спосіб створиться „барієру проти большевизму". А тепер вона вже виразно говорить про причини цих домагань. Отож причиною, що Польща хоче прилучити Закарпаття до Мадярщини, є це, що вона боїться українського визвольного руху, який міг би розвинутись у вільнім Закарпатті. В польських колах говорять, що ідею прилучення Закарпаття до Мадярщини піддержує Мусоліні, а також правдоподібно піддержить її Франція. Зате проти того буде рішучо виступати Німеччина. Польські війська в поспіху заняли ще одно чеське місто Одерберг, боячися, щоб його не захопили німецькі війська, які чимраз ближче до нього підсуваються. Німецьке населення в Одербергу тим дуже обурене на Польщу.

ЧЕХОСЛОВАЦЬКІ ПЕРЕГОВОРИ З МАДЯРАМИ.

КОМАРОМ. — Між чехословацькою делегацією, в яку входять представники Словаччини і Закарпаття, і мадярами ведуться переговори. Найбільше мадярів живе в границях теперішньої Словаччини; а також мадяри підносять претенсії до Закарпаття. Тому чехи залишили торги з мадярами представникам Словаччини і Закарпаття. Чехословацька делегація згодилася відступити мадярам околиці враз з 200,000 мадярами. А мадярська делегація домагається територій з міліоном мешканців, у яких, за її словами, мешкає більшість мадярів. Також домагаються мадяри плебісциту для Закарпатської України.

НАКЛИКАЮТЬ ДО ВІДІРВАННЯ ЗАКАРПАТТЯ.

ПРАГА. — Літак невідомого походження кружляв над Закарпаттям зараз, як лиш розпочалися переговори з мадярами в Комаромі, і розкидав летючки, писані російською і мадярською мовою, закликаючи населення Закарпаття до повстання і відірвання від Чехословаччини. В летючках були також згадки, що ті вояки, які здезертирують з чехословацької армії, дістануть заплату за ту зброю, що її з собою принесуть, у мадярській валюті. Але де ті вояки мають переходити, в летючках не подано.

ГІТЛЄР ДАЛІ ЗБРОЇТЬСЯ.

САРБРІКЕН (Німеччина). — Над німецько-французькою границею в Сарбрікені Гітлєр виголосив промову, в якій сказав, що укріплення німецьких границь і зброєння буде тревати далі. Він висказував побоювання, що в демократичних краях кожної хвилі можуть прийти до влади інші люди, що ворожо наставлені до Німеччини, і тоді зброєння для Німеччини придадуться. Гітлєр також висказав на адресу Англії пораду, щоб вона не втручалася до внутрішніх справ Німеччини, а щоби більше дивилася на те, що діється у неї та старалася в першій мірі полагодити конфлікт у Палестині.

ВЕЛИЧЕЗНІ ЗБРОЄННЯ В АНГЛІЇ.

ЛОНДОН. — Не звертаючи уваги на мирові заходи Чеймберлина і його обіцянку успокоїти світ, англійський уряд задумав розпочати зброєння на величечну скалю. Ціллю того зброєння має бути те, щоб у найкоротшому часі побудувати 12,000 бойових літаків. На ту ціль Англія вже видає гроші. В околицях Лондону далі англійці переводять протилетунські маневри та випробовують користь бальонів, що, розставлені в певнім віддалені між собою, двигають сталеві протилетунські сітки. Проби показалися задоволяючі й англійська армія задумує поширити таку сітку довкруги Лондону. Англійська летунська комісія вдалася до Франції, щоб там укупі з французами порадитися над розбудовою летунства.

МУСОЛІНІ ЗАБИРАЄ СВОЄ ВІЙСЬКО З ЕСПАНІЇ.

РИМ. — Італійський уряд дав приказ своїм добровольцям в Еспанії, щоб вони верталися додому. За урядовими чутками, їх має звідтам забратися десять тисяч, а за приватними чутками, 18,000. Італійська преса зазначує, що цей рух з боку Італії повинен вистарчити для Англії, щоб ратифікувати англійсько-італійський договір та впровадити його в життя.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОКАЗАЛИ ГЛИНЯНІ НОГИ

Багацько було небувалих річей в останній европейській кризі. Під багатьома оглядами вона назрівала й розвязувалася на лад, зовсім у міждержавній політиці небувалий. Вирішували кордони держав, забирали від них краї, не війною, як давніше, а без війни, просто під загрозою війни. Виступали в подіях діевими особами самі керманичі держав, а не, як це бувало звичайно давніше, їх представники.

Були й інші замітні, небувалі річи, а з них одною з найзамітніших було те, що на конференцію великих держав у Мінхені, що вирішила долю Чехословаччини, не запрошено одного уряду, котрий любить чванитися, що він своєю владою кермує долею одної шестої частини поверхні земської кулі: совєтського уряду в Москві.

Ще кілька років тому така річ булаб неможлива. Ще кілька років тому великі держави світу всіх заходів уживали, щоби приєднати Росію до своєї спілки в цілі заведення постійного миру, бо всі вважали тоді, що без участи такої великої держави миру в світі бути не може. Нині до вирішення такої важної справи, як границі Чехословаччини, до того союзниці Росії, волі Росії й не питали.

Є це факт, що самий кидає світло на теперішню ситуацію в Европі й загалом у світі. Вияснення цього факту можна знайти хіба в тому, що совєтська Росія нині загально вважається не за велику державу, а за кольоса на глиняних ногах. За такого її здавна вважали люди, які мали нагоду пізнати її з середини, наприклад, через своїх людей, що живуть під цею владою. Що так воно є, тепер дали до пізнання своєю мовчанкою про Росію Франція, Англія й всі інші держави світу.

Підтвердження цього факту світ знаходить у поведінці Росії по мінхенській конференції. Ніяка велика, справді велика держава не стерпілаб такого приниження. Совєтська Росія сховала найгрубшу поразку в кишеню й відімстилася статтею в московській „Правді".

Дальшим потвердженням правдивости такої оцінки Росії була вістка про розстріл большевицького ґенерала Блюхера, котрого ще не дак давно офіціяльна большевицька пропаґанда славила героєм оборони Сибіру перед Японією.

І накінець, іще дальшим, тепер уже зовсім зайвим, потвердженням є розстріли керманичів колективного фармерства по всій совєтській Росії.

Ясно, що держави, в котрій безладдя й внутрішній розклад дійшли до цього, що в ній розстрілюють тих, котрі мали керувати обороною держави перед зовнішніми ворогами, та тих, котрі керують продукцією хліба, без якого армія не може воювати, а запілля жити, не можна вважати великою бойовою одиницею, хочби вона мала не одну шесту частину земської поверхні, але більше ніж половину.

ТОТАЛІЗМ І ПЛОТИ

Такі загальні справи, як видвигнена з українського боку вимога автономії українських земель у Польщі; позбавлення великої частини українського населення Волині, Полісся, а особливо страдальної Холмщини, своїх церков; виключення українського населення від набування дорогою купна землі (з огляду на конечність добути на це дозвіл адміністраційної влади); поширення граничної смуги в глибину української землі з надзвичайно прикрими наслідками — все те пішло хвилево в кут. Відійшли на задній плян деякі дуже дошкульні внутрішні справи, як вивласнення у Львові майдану Сокола-Батька, як відмова українцям права виховувати свою молодь у дошкіллях „Рідної Школи" та багато інших. Щож сталося? Чи нарід збайдужнів до справ, від яких залежить дальша його доля? Чи наступила яка зміна в тих справах?

Під напором україноїдної прилюдної польської опінії притихла справа автономії. Ті православні священики, що ще не викинені, починають у полишених церквах голосити слово Боже по польськи, а орґани адміністраційної влади прислухуються до нього вважно. Якщо українець не купить землі, то хтось таки прийде й купить її, навіть дешевше. А кожний, що невигідний сержантові пограничної сторожі, піде з надграничної смуги до чорта в зуби й буде спокій. Але не в тому річ. Нагло захвилювала всім населенням інша справа.

На сучасне покоління накидають „духа часу", що вимагає зужити всю енерґію, всю думку на те, як надати свому селу, місту, чи хуторові „культурного вигляду". Можуть собі діти й дальше бігати в брудних, на пів обдертих сорочентах; неважне те, що нарід кормиться бараболяною юшкою, чи натиною; не має значіння те, що народові загрожує тьма від неграмотности; може виснажений організм підпадати всяким недугам; головна річ: плоти, паркани, огорожі!

В Америці, де городці не обведені плотами, ні ніякою огорожею, важко уявити собі, якого значіння набрав у нас... пліт. Отой звичайний, хочби хворостяний пліт. Населення видає останній гріш, видумує ріжні способи, якби то це обмеження своєї недвижимости зробити таким гарним, щоб увесь світ не міг надивуватися її красі. Ця справа в нас така тепер пильна, ба, нагла, що ті, котрі не можуть настигнути за „духом часу", деколи рішаються з одчаю наложити на себе руку; що навіть всемогучі власті повіту, нераз заслужені для справи „народової", де ще не вспіли прикрасити плотів, вилітають як із шкигалки на брук і збільшують ряди безробітних. То не жарти! У всіх на устах: плоти.

Такий у нас вийшов розпорядок до воєводів, що передні стіни будинків мають бути як нові; паркани рівні й від дороги помальовані — коли нема чим, то принайменше вапном. Усе має мати естетичний вигляд, а про цю естетику рішить — поліційний орґан. Тому все кинулося до плотів, хоч сіно ждало на косовицю, а пшениця ждала серпа. Нарід, що на переднівку не має що їсти, замісць харчів, купував вапно й малював... паркани та плоти, а декуди, де був совісніший поліцай, то й живопліт, хоч тим убивав корчики. Деякі старости наказували малювати фарбою та ще й визначували краску. Ціни на фарбу підскочили вгору. Але на селах був і такий випадок (піднесів його у варшавському соймі польський посол Кшечунович), що один селянин, не маючи фарби, помалював пліт... гноївкою. А трапилося й таке, що селянин зо Славік (у Польщі) повісився, бо йому розібрали стодолу, якої не міг згідно з наказом помалювати.

Що в нас у тому часі ґазети пописували паперу! Деякі боялися, що села будуть мати занадто одностайний, „казьонний" вигляд від однакової краски. Але де там! Сьогодні вже майже нема сліду з мальовання плотів вапном. Дощі змили. Осталися хіба брудні латки. Та мало того: від селян у наших горах вимагали, щоб замісць „вориння" ставили штахети, чи плоти, або обводили їх дротяною сіткою.

Декуди валили плоти й казали негайно ставити нові, хоч старі могли ще довгі роки стояти. Місто Львів то вже кілька місяців ладиться, як село на празник: усюди риштування, всюди малюють і білять, усюди вікна, заталапані фарбою. Скромненький папір з Варшави спричинив на провінції цілу бурю, що шаліла тим сильніше, чим дальше від осередньої влади, бо тут менша контроля над способом переведення наказу. А наші землі доволі далеко від осередка... Бюрократія, перестрашена ненадійними інспекціями в супроводі невідомих можливостей, взялася до паркановоі „акції" так завзято, і довела до таких вислідів, що хіба який другий Гоголь міг би це гідно описати. Жертвою паркановоі „реформи" впав не тільки здоровий глузд, не тільки естетичний вигляд осель, але й кріваво зароблений гріш.

Очевидно, що можна би попробувати поборотися з міністерським розпорядком жалобою до Найвищого Трибуналу. Але на вислід треба би ждати кілька років. Одній львівській фірмі казали перебудувати передню стіну дому. Фірма звернулася з жалобою до Найвищого Трибуналу. І дійсно прийшло вирішення, що естетичний вигляд — це річ згідна. Те, що комусь подобається, другий осуджує. Але це рішення прийшло вже тоді, коли ця фірма видала кількадесять тисяч на перебудову. Але неслушно пошкодована фірма одержала зворот стемплевої оплати 48 злотих.

Нагадується одна маленька пригода. В Коломиї купалися в Пруті сонцем висмажені міщухи, а їх одягів на березі пильнував „батярчик". За це платили йому по сотикові. Але сталося так, що хлопчина десь віддаливсь, а тимчасом хтось украв одяг одного купальника. Цей вийшов з води і запримітив крадіж та й почав бідькати голий на березі. А хлопчисько, що сторожив, розсердився та й каже: „Ну, що таке сталося? Маєте ваш сотик і не робіть рейвах".

Такій то дрібній справі надається тавро „поступу". Дійсний поступ зачинається від річей дійсних, сутніх, рахуючися з умовинами, підготовляє терен. Нетерпеливі деспоти, як Петро І., що обтинав боярам бороди й поли довгих халатів; як Кемаль, що поскидав туркам гарні фези; чи як який інший Аманулях — пробували перебороти свою громаду на силу, нараз. Тоталізм не є новим винаходом; це виплив старих тиранських склонностей, що бажалиб накинути всім довкола свою візію світу. В цьому випадку змістом візії були — паркани. Але, як показалося, то цим разом парканний тоталізм мусів завернутися з дороги. Під напором опінії вийшов розпорядок, що припинив примусове малювання по селах і містечках з хліборобським характером, принайменше на час гарячих робіт у полі.

Отже в осени повинно би початися наново. А тимчасом уже назріває нова культурна акція: будувати памятники на честь громадян, що полягли за визволення. Очевидно, не України; памятники поляглих за Україну саме розвалюють. Село, що не має нераз школи, ані дороги; що не має грошей на сіль, світло, чи мило; що малює й відновлює плоти — має ставити памятники. Де є яка громадська толока, там з коштами буде лекше. Її одначе продається на всякі маніфестаційні й укріплюючі будівлі (доми людові, каплиці, пробоства, захоронки, поліційні станиці і т. п.). Що тим чином позбавляється місцеве населення таких місць, де худоба може як не пастися, то принайменше рано „переспацеруватися", це інша справа.

Х.

ЗМАГУНИ НА СТАРТ!

Хочемо змагатися. Цеж ясне. Змагаємося на кожному полі, — хочемо й на спортовому. Читаємо в часописах про казкові рекорди світових мистців і хочемо пробувати свої скромні сили. Охота, значить, є, але, на жаль, сама не може вистарчити. Треба ще мати спроможності. Ось вони:

В 1936 р. розвязала польська влада Український Спортовий Союз. Зеднував він у собі всі українські спортові клюби на терені Галичини. Розвивався добре, число клюбів зросло, висліди змагунів були щораз кращі. Видавав свій орган п. з. „Спорт".

При житті осталися три статутові товариства це руханкове товариство Сокіл-Батько, Карпатський Лещетарський Клюб та руханкове тов. „Луг". Вони силою факту мусіли розширити свою діяльність на всі ділянки спорту й приняти в члени всіх розсипаних, „бездольних" українських змаговиків. Розуміється, ця універсальність не могла вийти на користь змагань. Великим плюсом сталася лише масовість (як на наші відносини).

Весною 1938 р. признано площу Сокола-Батька (одинокий український змаговий майдан) військовим обєктом — на примусове вивласнення. В цей спосіб маліб ми втратити одинокий власний спортовий майдан, а тимсамим можність улаштовування якихнебудь змагань. Ще ніколи, здається, спротив українців не був такий сильний. Протестували солідно всі: старі й молоді, тут у Галичині й там за океаном. У висліді справу неначе завішено, а ми ходимо на площу Сокола-Батька, коли лише є нагода, теплим зором обкидаємо кожний куток і думаємо: „Чи дійсно ми її втратимо?"

Дня 9, 10. і 11. вересня ц. р. відбулись у Львові IV. Сокільські Спортові Краєві Змагання. На старті явилося 250 змагунів і змагунок. Це, як на наші відносини, успіх. Рівень легкоатлетичних і плавацьких змагань не надто високий; важко його вимагати, коли перевага змагунів це селянська молодь. Сам факт, що вони приїхали й стали до змагань, це вже багато. А вони не лише взяли участь, але з повним завзяттям і витревалістю добували добрі місця. Сили й завзяття в них є, але брак доброї спортової заправи, брак стилю, часу до вправ, а навіть легкоатлетичних капців. Дівчата й хлопці ставали до всіх змагань зовсім босо!

На 17 і 18 вересня проголошено краєві легкоатлетичні змагання К. Л. К. Це, так сказатиб клюб міського населення, яке має кращу заправу і кращі висліди. Пророковано багато нових українських осягів. Рівночасно мали відбутися II. спортові змагання ремісничо-робітничої та купецької молоді. Всіх змагунів було зголошених 200.

В передодень змагань, 16. вересня, коли все вже було зовсім приготоване, організатори одержали від староства письмо з забороною змагань „з огляду на спокій і прилюдну безпеку"...

Існує у Львові ще один з важніших змагових клюбів, копанцевий, п. н. „Україна". Його становище трохи хитке, хоч має високо патріотичну назву. Цей клюб не був членом „Укр. Спортового Союзу", одначе „знормалізувався" ще перед 1935 р. Належить він до польського союзу копаного мяча і грає з польськими дружинами. Більша частина нашого громадянства, розуміється також попередньо згадувані товариства, вважає це нижче національної гідности й ставиться неприхильно до його діяльности.

В перших днях вересня Державний Уряд Фізичного Виховання видав розпорядження, яке обовязує клюби непольської національности. Воно звучить ось так: „Меншинні клюби мусять послугуватися в листуванні з владою польською мовою і на клюбових печатках мусять побіч непольського тексту вміщувати той сам текст польською мовою. Це торкається теж справи афішування змагань".

Як до цієї заборони поставиться „Україна", покаже найближча будучність.

Вересень. Місяць спортових змагань — доказ вислідів літньої заправи. Сотки дівчат і хлопців збираються на спортових майданах, щоб змагатися в чесній боротьбі мязів і молодости. Всіми мовами світу дзвенить однаковий оклик: „Змагуни на старт!", і одначе во у відповідь пружаться туго мязи в ожиданні — перемоги.

Ми відчуваємо те — і нже застигло все в напрямі ожидання, на грімкий зов: „Змагуни на старт!" Але де і як?

О.

Вячеслав Будзиновський.

ПРАКТИК

(Оповідання).

6)

— Я не маю права — суддя закінчив — пускати арештанта на урльоп і не смію висилати його до роботи, забороненої законом. За одно і друге могли би мене скарати. Щонайменше прогнали би мене зо служби і я вратив би хліб!

— Ми не просимо пана судді, щоб арештантові дав відпустку з арешту, ані щоби пан суддя вислав його до зломаної ноги.

— То чогож ви хочете?...

— Ми не хочемо, ми просимо... Дідика заперли, бо доктор проти нього дуже розкричався...

— Не тому, — суддя заперечив. — Я засудив його, бо такий є цісарський параграф. Як параграф каже, так суддя мусить судити.

— Сяк, чи так, через доктора, чи через параграф, Дідик може сказати собі: „За мое жито, ще мене бито!"

— За яке житто? — спитав суддя.

Суддя нагадав собі, що й його жінка ходила до того Дідика. Не з поломаною ногою, а з якимись болями. Дідик дав їй зілля. Вона напилася і потому сказала мужеві, що то Дідикове зілля помогло їй. Суддя сам вірив, що на неодній недузі Дідик розуміється ліпше, ніж доктор медицини. Дідика справді засудив тільки тому, що так приказував параграф карного закону. Тепер він дуже радо пустив би Дідика до Янчика, якби мав право до того.

— Питаєте, за яке жито? — Карабут тягнув далі. — За добре жито. Чи то не було доброділійство для Федя, що Дідик заопікувався його поломаною ногою і Федь вже ходить, цілком не налягаючи на ногу? Чи тим Дідик зробив що злого Федеві, або кому іншому? Якби він людей кривдив, то люди не збігались би до нього з усіх сторін... У нас кажуть, що незабаром дадуть йому таке право, яке мають доктори.

— Всеж таки мені не вільно випустити його до вас. Не маю права до того.

— Прошу зробити те, до чого пан суддя мають право. Просимо зробити те, що тут діється що днини. Тепер, через ту зломану ногу, для Янчика прийшла нагла потреба робітника. Він просить, щоби пан суддя вислали до нього на роботу арештанта під багнетом... Лише на малу годиночку. Пан суддя не вишлють його на те, щоби відбирав хліб докторові. Пан суддя вишлють його до Янчика на роботу таку, яку йому Янчик дасть.

— Справді не на те, щоби склав йому поломану ногу?

— Та де там! Заріже йому теля і ту свинку, що пані докторова, як я чув, замовила в Янчика.

— Я боюся, що тут хтось щось міг би зробити проти параграфу...

— Щ там параграф! — крикнув Карабут, міркуючи, що суддя вже йде на принаду. — У чоловіка на першім місці повинно бути серце, параграф аж на кінці. Цілий повіт знає, що пан суддя мають добре серце і як тільки можна кому помогти, то йому поможуть. Як судять кого на кару, то тільки справжнього драбугу, або як вже ніяк не годен обійти ті тверді параграфи.

— Жінка справді замовила у Янчика свинку? Вона про те нічого не казала мені.

— Бо то бабська справа. Може панові судді хоче зробити несподіванку?

— Може й так. То я ні словом жінці не покажу, що знаю про те.

— Тільки як не прийде Дідик, то не буде кому зарізати і вичистити, бо челядник відійшов — Карабут знов збрехав.

— Хіба піде під багнетом!

Суддя вийняв з кишені нотатника і видер дві картки. На одній написав до темничника, щоби жандармом вислав Дідика до Янчика в Іванчиках на роботу. Другу картку написав до жандармерії, щоби комендант вислав до Іванчиків жандарма арештувати того, що різникові Янчикові зломив ногу; очевидно, як виновника спіймає. При тій нагоді жандарм нехай приставить арештанта Дідика до різника Янчика на роботу.

— Ось тут маєте дві писульки, — суддя сказав до Карабута, скінчивши писати. — Цю передайте темничникові, ту другу комендантові жандармів. Як його нема, то передайте будьякому жандармові.

— Чи взяти їх на візок? — спитав Карабут.

— Арештанта з жандармом? Не треба. Нехай ідуть пішки.

— Сердечне спасибі, пане суддя. Янчик не з тих, що не вміють бути вдячними.

— Мені вдячність не потрібна. Також не хочу нічого чути про свинку. Як то моя жінка замовила, то нехай вона платить. Я взагалі до домашнього господарства не втискаюся.

— Так буває в кожній хаті. Вибачайте, що я вам згадав про свинку, яка вам цілком не в голові. Як вже буде зарізана, приставлю до пані добродійки.

Ще раз подякувавши і глибоко поклонившись, Карабут відійшов. Суддя вдоволений попивав пиво, рахуючи в голові, скільки то він заощадить, як жінка дістане даром цілу свиню.

Іванчики мали не лиш свого Дідика. Вони мали ще знахорку, стареньку вдову Гукайлиху. Янчик і її казав прикликати на поміч. Гукайлиха прийшла, відхилила накривало над зломаною ногою і зза пазухи вийняла кістку з лилика. Тою кісткою робила хрестики на нозі і примовляла:

— Поломані кости, грішні кости! Благословлю вас у тім святім дни, щоби ви знов зійшлися просто і зрослися до девятої днини, як того хоче Бог Отець, як того хоче Бог Син, як того хоче Бог Дух Святий. Благословенні ви ті поломані кости, благословенний той день, коли вродився Ісус Христос. Тепер беру цю годину, тепер стою над тою зломаною раною. Ті поломані рани нехай вже не напухають в імя Бога Батька, Бога Сина і Бога Духа Святого, амінь!

(Кінець буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ДОЛЯ ЗАКАРПАТТЯ НА ВАЗІ.

Питання, що має статися із Закарпаттям, стало пекучим питанням не лише міждержавної політики, але й внутрішньої, української. Українські часописи по всіх краях живо цю справу розглядають, шукаючи видно її розвязки. Львівський „Новий Час", наприклад, пише під датою 24. вересня:

„Українська Національна Рада Закарпаття проголосила в Ужгороді 20 ц. м. постулят національного самовизначення для українців цеї области. Постулят у теперішній ситуації самозрозумілий, та реалізація його не представляється в таких виразних обрисах...

„Повна реалізація цього клича — це булаб повна державна суверенність Закарпаття. І коли в енунціяціях уповажненого проводу закарпатських українців нема зовсім виразної мови про саме таку розвязку, то мусіли тут заважити рації, незалежні від змагань та ідеалів закарпатських українців. Можна догадуватися, що, напр., несприятливі геополітичні чи економічні умовини.

„Річ ясна, що в існуючих умовинах це справа самих закарпатських українців шукати розвязки, найкращої з можливих. Коли напр. повна суверенність не входилаб із даних причин у рахубу, то які інакші, можливо добрі розвязки? Дальший звязок із чехословацькою республикою, перебудованою на федеративно-кантональних засадах виглядалиб на першу між ними. Таксамо, як на першу між недобрими мусить — у світлі історичного досвіду — виглядати евентуальний поворот Закарпаття до „історичної спільности" з Мадярщиною".

Замітно, що цю ріжницю між остатним постулятом та тимчасовим практичним підчеркує часопис, котрий залюбки висуває максимальні постуляти як практично можливі вимоги.

ВИБИРАЮТЬ МІЖ ДВОМА ЧОРТАМИ МЕНШОГО.

Інший львівський щоденник, „Діло", розглядав справу Закарпаття в довгій статті, котрої суть подана в таких реченях:

„Закарпатська Україна була тією єдиною частиною всіх українських земель, яка ввійшла до чужонаціональної держави не через програну війну, а на підставі добровільної згоди... Чеська адміністрація урядувала так, що зверхні адміністраційно-устроєві установи, які мали вказувати на автономний характер краю, були тільки формою і фірмою, за якою фактично всю владу мали чехи, що почали трактувати Закарпаття як своєрідний Сибір для своїх урядовців та як терен голосів для своїх політичних партій. Розвиток українства мусів іти ступнево, з важкою боротьбою. Чехи... підтримували не національний автохтонний український рух, а безголове „русинство", яке народилось було виключно як виквіт попереднього мадярського режиму денаціоналізації, та масово насилали на Закарпаття московську політичну еміграцію, яка глядила на Закарпаття як на частину Росії та край етнічно російський.

„Таку політику закарпатські українці завзято поборювали. Одночасно ми не забували і не легковажили собі факту, що за чехословацької влади на Закарпатті українці таки дістали значно більші можливості розвитку, ніж їх мали за мадярських часів...

„У такій ситуації ми тут, у теперішньому центрі всеукраїнської політичної думки, заявляли завжди виразно: 1) займаючи становище ревізіонізму супроти версайського договору і всіх тих мирових договорів, у яких рішалася доля українських етнічних земель без згоди, а то й відома легітимованих українських представників, не признаємо мадярських ревізіоністичних претенсій щодо Закарпаття, бо те Закарпаття не мадярське, лиш українське, і 2) маючи до вибору поміж Мадярщиною і Чехословаччиною, вибираємо Чехословаччину".

Це становище в дечому ріжниться від становища „Нового Часу", бо коли „Новий Час" стоїть на становищі, що розвязку для Закарпаття має знайти передовсім само Закарпаття, то „Діло" говорить про Галичину й Львів як про теперішній центр всеукраїнської політичної думки. Всетаки у висліді обі розвязки властиво не ріжняться.

ЩО ВАЖНЕ, А ЩО НЕ ВАЖНЕ.

У різкішім противенстві до цих часописів стоять ріжні національно несвідомі органи преси в Америці.

Наприклад, „Американски Русски Вістник", орган „Соединенія Греко-кафтолических русских Братств", подає на першій сторінці статтю Георгія Сабова, котрий, осудивши гострими словами „вражу руку Гітлера, неприятеля всіх славян", а далі згадавши на претенсії до Закарпаття, піднесені Варшавою, радить скористати з чеської пропозиції нової угоди з народом Закарпаття та використати ситуацію для забезпечення собі прав новим договором з Прагою.

Замітною признакою статті можна вважати це підчеркування антисловянства Гітлера при рівночаснім замовчуванні факту, що Польща, котра витягає свої руки по словянську, але не свою землю Закарпаття, теж словянська держава. Ще замітнішою признакою статті є факт, що автор ані словечком не говорить про претенсії, які до Закарпаття піднесла багато виразніше від Гітлера й Польщі Мадярщина.

ПРОТИ СВОЄЇ ВОЛІ ПРОРОКИ.

Не менше цікаве становище в тій справі заняв „Лемко", „карпаторусский" полутижневик.

На його думку, „чехословацький народ" спас советський союз із його сильним демократичним фронтом. Щоб советський союз міг урятувати „чехословацький нарід", „чехословацький нарід" мусів викинути уряд Годжі, бо аграрії виступали проти Советського Союзу.

„Лемко" радить: „Так и в нашом народі треба отсунути от всякого руководства народными ділами тих, што виступають против Сов. Союза".

Чи не були це по неволі пророчі слова?

ЗНАЙШЛИ СОБІ ЗАСТУПНИКА.

„Правда" (не московська, а філядельфійська) написала про мінхенську угоду статтю під заголовком „Мир без чести", в котрій аж переливається симпатіями до „бідної, ограбленої і покиненої на долю Чехословаччини", а про Закарпаття говориться зовсім анонімно:

„Хоч чехи не так прихильно відносилися до „карпаторусской меншини", ми віримо, що вони видять свою помилку й усе поправлять. Ми віримо, що чехи не впадуть духом, але останеться й надалі вільними, і що Росія буде боронити їх незалежність".

Як сповнилася віра в допомогу Росії Чехословаччині, вже нині знаємо. Справді це була гарна оборона. Щось як в українській анекдоті про батька, котрого парубки набили в коршмі. Знаємо ми, якто батько нарікав на свою пригоду перед своїми дорослими синами й кликав їх йому помогти провчити парубків за зневагу батька. І зголосивсь один із синів боронити батька. В коршмі син наш кричав гостро до парубків: „Котрий це смів мого батька бити?" „Я!" — відразу зголосився один. — „Або що?"

„Ану вдар його при мені!" — кидає визов синаш.

„Чомуж би ні!" І вдарив батька. „Ану ще раз!" — кричить син. Ударив удруге. І як син кинув визов утретє, той ударив утретє. Всі вже ждали, що тепер син стане розправлятися з напасником за батька. Та син звернувся до батька: „Ходім, тату, бо тут бють. Ще й мене готові набити!"

Стара це історія, але вічно молода, бо все трапляються події, до яких вона пасує, наче виразно для них придумана.

ЯК ПОВСТАВАЛА МОСКВОФІЛЬСЬКА ПАРТІЯ У ГАЛИЧИНІ

Причини еміграції галичан на Холмщину 1865—1867 р.

(6)

Літом 1866 р. старався священик-поет Антін Могильницький, щоб його прийняли у київську єпархію на православного священика. Лебединців спершу дуже занявся долею Могильницького і приписував його виїздові до Росії велике значіння. „Ця штука — писав він — була би дуже добра. В Галичині багато таких, що й сьогодні перейшлиб на православіє. Священик Дячан, що тепер приїхав до нас на посаду грецької мови, хотів перейти у виленську гімназію та приняти православіє, а він мав поважання та ласку в Литвиновича і діставав 1375 гульденів".*) А в листі з 30. вересня 1866 р. писав Лебединців про принятя Могильницького: „Завчасу прошу примістити цього пастиря та зайнятися його дітьми, що бажають науки. Цій справі я приписую велике значіння, не тому, що просить Могильницький, а тому, що до нас іде галицький уніят. Два, три, кілька таких фактів, і думка про православія щораз сильніше буде ширитися в Галичині".

Та Могильницькому таки не пощастило. Лебединцеву донесли, нібито Могильницький час до часу запивається, тож він казав здержати його просьбу.

Небаром зголосився до Лебединцева професор львівського університету, Яків Головацький. „Голуховський почав війну з українцями — пише Лебединців 20. жовтня 1866 р. — Трьох найважніших людей позбавили місця. Головацький пише, що і його жде те саме та просить зробити для нього щонебудь... От би його в Київ, а православіє прийняв би. Цеж европейський учений! Шкода, що він священик, а то дістав би легко університет".

Головацького справді суспендували з катедри в січні 1867. З Росії зараз дістав він тисячу рублів запомоги, у травні 1867 був на етнографічній виставі в Москві, на словянськім зізді, представився теж цареві Олександрові II. у Царськім Селі та дістав небаром посаду „предсідателя археольогічної комісії для розгляду давніх актів" у Вильні з платнею 3,430 рублів.

В осени 1866 р. у Холм вїхали три галицькі священики: о. Василь Ясинський, Решетилович і Лисяк. У Холмі отвирали тоді жіночу гімназію і ті священики були на бенкеті після посвячення гімназії. На бенкеті був і сам князь Черкаський, і Лебединців. На цьому бенкеті наші три галицькі священики дали доказ, що в Галичині були великими фарисеями. „За тостом у честь царя — пише Лебединців — люди попали в неописаний пафос і навіть почали з завзятям (воленс-ноленс) співали: Боже, царя храни! Зараз по вечері я вийшов, та там ділялися ще сцени, які описати годі. Особливо три священики, що приїхали шукати місця: о. В. Ясинський, Решетилович і Лисяк. Один насміхався з реверенди, другий з унії взагалі, третій питався, чи гарні парохії за Бугом... І не думайте, що тут Бахус (бог пиянства) говорив або легкодушність; ні, „так сложился етот веліколепний народ, і такови єво душевни убєжденія" (?!). На другий день усі три священики були в мене на прощанні. Розмова стала небаром патетична, сльози блестіли на очах у тих мучеників, коли бесіда зійшла на поведінку Голуховського (намісника Галичини) і підлої шляхти. „Що нам робити, що нам почати? Одна надія на білого царя". Старий Ясинський оповідав мені такий випадок із своєї парохії. Є в нього дуже старий дід, простий селянин, що має внуків і правнуків. Хтось його спитав: „Доки ти, старче божий, будеш світом нудити? Пораб і на спокій!" „Не вмру — відповів дід — і хоч важко жити, то мушу жити, аж поки не прийде білий цар і не візьме нас від ляхів до своєї родини. Тоді тільки дві хвилинки проживу та й скажу до Бога: „Нині одпущаєши раба Ттоего з миром...". Розмова йшла далі.

(Дальше буде).

*) Пилип Дячан видав 1865 р. „Методичну граматику язика малорускаго".

ВІДГУКИ ГУРАҐАНУ.

Гураґан спаралїжував перевіз пошти правильними кораблями так, що американський уряд мусів визначити воєнні кораблі до перевозу залеглих посилок. На світлині моряки воєнного корабля „Вайомінг" носять міхи з поштовими посилками.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКІ ИМЕНА.

Свого часу появилась на сторінках „Свободи" стаття о. С. Мусійчука п. з. „Українські ймена по анґлійськи", в якій шан. автор досить обширно пояснив, як писати українські ймена по анґлійськи. Автор також подав свої пояснення про те, що означають деякі ймена, які не випали так влучно, як можнаб цього сподіватись. Тому осміляюсь отсим звернути увагу на деякі важніші помилки.

В статті сказано, що Іван означає „предтеча, провісник". Іван був предтечею, але слово Іван означає зовсім щось інше. Наша форма взята із старословянського Іоанн, а ця походить із грецького Іоаннес, по латинськи Йоаннес або Йоганнес. Це слово є властиво еврейське і означає „дар Божий", що греки перевели на Теодор, французи на Дієдонн або Донат, а українці на Богдан. Слово Доротея, зложене з тих самих слів, що Теодор, себто Теос і дорон (у відворотнім порядку), означає те саме. Дослівно, Іван походить із еврейського слова Єгоханан, яке є дієприслівником мунулого часу й означає „Єгова був ласкавий", що звичайно товкують „дар Божий". І так треба розуміти те імя, а не як „предтеча", або „провісник".

Також сказано в тій статті, що „евангеліє" походить від Іван або Еван. Це також мильне пояснення, бо евангеліє походить від грецького дієслова „еу-аггелеін" (вимовляється „еф-анґелейн"), що означає „благовістити". Грецький іменник „еу-аґґеліон" (еф-анґеліон) на звичайну українську мову значить „добра новина", або благовістя.

Дальше сказано, що Марія значить „море". Звичайно популярні словники пояснюють, що Марія значить „гірка", бо фільольоґічно це слово трудно пояснити. Воно є також еврейського походження від слова Міріям, по грецьки Марія, яке вживається в Старім Завіті 4 рази, а в Новім Завіті 51 разів, отож зо словом „море" не має нічого спільного, бо море походить із латинського слова „маре". Фільольоґи всяко пояснюють імя Міріям. Трудність полягає в тім, що старинні еврейці вживали в писанні лише шелестівок, отож слово „Міріям" писали „Мрм", а щойно пізніше рабіни дописали під сподом голосівки, як те слово треба вимовляти. Таких рабінських шкіл було дві і тому тепер є два способи виголошування еврейських слів — мазорецький і ашкеназький, що ще більше втруднює пояснювання еврейських слів, яке полягає в відчитуванні шелестівок у ріжних словах; а що шелестівки „Мрм" знаходяться в багатьох словах, тому „Марія" може означати: бунтівниця, товста, гарна, пані, пан, морська звізда, вчителька, морська провідниця і т. д. Одним словом — це все означає, як трудно пояснити невиразні слова навіть фільольоґам.

На закінчення додам, що о. Мусійчук поповнив дуже звичайну помилку, подібно, як це роблять навіть деякі „поважні" словники, що виходять із мильного міркування до мильних висновків. Іван був предтечею, тому о. Мусійчук думає, що Іван означає предтеча. В подібний спосіб деякі словники пояснюють, наприклад, що Лазар означає „прокажений", бо він був покритий сртупами; а інші кажуть, що слово Лазар означає „благословенний", бо його Ісус Христос „благословив", себто воскресив із гробу. Це звичайна плиткість і поверховність лексикоґрафів, бо в дійсності грецьке слово Лазар (чи Лазарос) є перекрученням еврейського слова Елеазар, що є дієприслівником минулого часу і дослівно значить: „Бог допоміг".

Багато інших слів та ймен не спричиняють ніякої трудности й тому з ними нема такої плутанини.

Справа писання українських імен по анґлійськи є справою „смаку". Це залежить від того, чи ми хочемо українізувати еврейські, грецькі, латинські або які інші ймена, чи придержуватись їх первісного коріня (етимольоґії).

Коли про цю справу писав д-р Василь Галич, то він писав про українські назвища, а о. Мусійчук порушив хресні йменa. Назвища, як Шевченко, Кравченко, тощо, є українські й з ними нема клопоту; але коли мова про хресні йменa, як Василь, Степан, Микола, Михайло, Данило, Олекса, Теодор, тощо, то це вже справжній еврейсько-грецький „інтернаціонал". На щастя, в нас латинських імен майже нема, тому полякам певно так трудно перетягати наших людей на римо-католицтво, бо ми з ним не маємо нічого спільного.

Взагалі справа ймен є досить важна і її не треба занедбувати. Ми це бачимо навіть у нашому національному житті, як трудно є, щоб наша назва всюди відповідно вкорінилась і загально принялась, бо, подібно як інші речі, імя треба собі виробити.

Д. Т. Лазар,
Ленсінґ, Міш.

З лекції граматики.

Учитель: Що означають родівники?

Ученик: Він — означає, як ще є кавалером. Вона, — як має женитися. Воно, — як вже оженяться.

ЗАКІНЧЕННЯ ФІЛЬМИ „ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ"

(Комунікат Фільмової Студії В. Авраменка в Ню Йорку).

У середу, 28. вересня ц. р. закінчила Фільмова Компанія Авраменка фільмування своєї музично-звукової фільми „Запорожець за Дунаєм", опертої на безсмертнім сценічнім творі Семена Артемовського. Фільма має вправді за основу двір Артемовського, є однак далеко ширше закроєна, бо подає в своїй першій части ріжні цікаві історичні епізоди, які попередили зруйнування Запорожської Січи й відізд частини запорожців до Туреччини. Фільмування відбувалося на льокації компанії в Нютон, Н. Дж., де для тої цілм були здвигнені українське село й Січ.

Продукція звукової фільми „Запорожець за Дунаєм" зачалася ще в червні, коли в ляборатор̆ії в Ню Йорку знято музику й співи до „Запорожця" під керуванням видатного українського композитора й диригента симфонічних оркестр, проф. Антона Рудницького. Всі сцени, в яких виступає в ролі Одарки пані Марія Сокіл, були фільмовані ще в липні зогляду на відізд пп. Рудницьких до Европи.

Тепер фільма „Запорожець за Дунаєм" находиться в технічній ляборатор̆ії в Ню Йорку, де технічні робітники під наглядом директорів „ріжуть" фільму й „синхронізують", цебто лучать відповідно музику й співи з образками поодиноких сцен в одну гармонійну цілість. Через кілька неділь та робота буде закінчена й „Запорожець за Дунаєм" зачне висвітлюватися по ріжних театрах Канади, Зединених Держав і інших країв світа.

Фільмова Компанія Авраменка це спілка заснована виключно заходом канадійських українців із головним осідком у місті Виннипегу. Гроші на „Запорожця" зложили виключно свідомі українські громадяне Канади, а певна скількість канадійських українців і українок брала теж активну участь у продукції фільми, головно в характері танцюристів і танцюристок та виконавців менших роль.

Головні ролі в фільмі відіграли найкращі фахові артистичні сили, які можна було дістати в Америці. Через щасливий збіг обставин на ролю Одарки вдалося компанії приєднати найславнішу сучасну українську оперову співачку, Марію Сокіл. Її фільмова креація Одарки, по думці тих, що її бачили, є великим артистичним подвигом, який без сумніву стрінеться зі щирим признанням з боку нашої замилуваної вріднім мистецтві публики, а також своєї й чужої критики. До Марії Сокіл достосувалися теж гідно інші головні артисти, особливо Михайло Швець своїм незрівняним Карасем і Микола Карлаш своїм маєстатичним султаном вріжуться надовго в серця фільмової публики. Тосамо можна сказати про чаруючу молодечу пару Андрія й Оксани в виконанню Олексія Черкавського й Галі Орленко, про Селіх Агу Володимира Зілицького, а зокрема про могутнього, душу потрясаючого кобзаря, якого відіграв відомий з „Наталки" знаменитий артист-співак, Дмитро Креона. Окремою надзвичайною рисою Авраменкового „Запорожця" буде виступ славнозвісного українського генерала й дипльомата, Володимира Сікевича в ролі кошового отамана Січи, Кальнишевського. Генерал Сікевич зумів вложити в свою ролю стільки щирого одушевлення й природного драматичного хисту, що його поява на екрані заповідається як правдива сензація.

Як своєрідну, особливу прикрасу фільмового „Запорожця" треба вважати сольові виступи знаменитого молодечого українського танцюриста з Виннипегу, Василя Яцини, колишнього ученика Авраменка, як також самого артиста-балетмайстра Василя Авраменка. Ось список головних і побічних постатей, що виступають у фільмованім „Запорожці" та їх виконавці: Іван Карась — Михайло Швець, Одарка — Марія Сокіл, Оксана — Галя Орленко, Андрій — Олексій Черкаський, Прокіп — Степан Мостовий, Султан — Микола Карлаш, Селіх Ага — Володимир Зілицький, кошовий отаман Кальнишевський — генерал Сікевич, генерал Текелій — М. Мандрика, кобзар — Дмитро Креона, дід — Ф. Бражник, араб — Е. Гарасимик, небога — Анна Мушинська, солісти танцюристи — Василь Авраменко й Василь Яцина.

Фільма „Запорожець за Дунаєм" має, поза своїм мистецьким змістом, суто патріотичний характер й як така певно причиниться в значній мірі до піднесення національного духа серед українського загалу Канади й Зединених Держав. Це зрозуміли зразу всі ті, що піддержали її продукцію морально й фінансово. „Запорожець за Дунаєм", який матиме англійські пояснення для чужої публики, буде насамперед висвітлюватися в головних осередках Канади й зараз потім в Зединених Державах. Рівночасно поробиться заходи в цілі поширення фільми по інших краях світа, особливо там, де живуть українські поселенці. Теперішня льокація компанії буде задержана для продукції нової української фільми, назва якої буде в свій час оголошена.

Управа Фільмової Компанії Авраменка вважає своїм приємним обовязком зложити з нагоди покінчення фільмування „Запорожця за Дунаєм" сердечну подяку всім тим українським громадянам і громадянкам, що будьто грішми, будь своєю хочби як дрібною уастю в підготовці й продукції фільми причинилися до завершення такого великого діла. Треба щиро надіятися, що українська фільмова продукція, започаткована „Наталкою Полтавкою", а тепер скріплена „Запорожцем за Дунаєм", буде розвиватися бистро й успішно й причиниться поважно до сконсолідування українських культурних та національних сил у Канаді й Зединених Державах й до спопуляризування української культури та національної ідеї серед інших цивілізованих народів світа.

(ог.)

Московський післанець від ґен. Текелія в кошового отамана Кальнішевського. Сцена з „Запорожця за Дунаєм".

Гарні духи.

— Чи ще ходиш на спіритистичні сеанси?

— О, нема дурних! На останнім сеансі в Недобитих дух Олександра Великого вкрав мені золоту шпильку від краватки!

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (30)

Щирість Боба вдоволила Тарзана. Та з другого боку різкість Джефа викликала в нього певні підозріння. „Чому він поставився до мене так зле?" — думав Тарзан. „Таж я не дав йому ніякої причини вважати мене ворогом". Після тих міркувань Тарзан рішив поставити Джефа близько себе. Він не любив лищати підорілих типів позаду себе.

В той спосіб вони всі машурували в напрямку того місця, в якім Тарзан залишив умираючого Брукса. Верхами дерев Тарзан вандрував далеко скорше, ніж долом. Дорога була важка. Крім того вона була обсаджена тайними післанцями племени замбегу. Їх побоювався Тарзан, але сам не знав, що небезпека така близька.

А один з тих післанців мов навіжений біг назад до своєї оселі, щоб донести свому ватажкові про важне відкриття: „Я знайшов чотирьох білих і багато чорних", доносив він. „Їх мяса вистарчить на довго для нашого божка дерев". З тими словами він з великим острахом поглянув на памятник ідола, який здалека витріщив очі і висолопив язик.

„А між білими є один великан, що ніби білий і ніби тутешній. Він голий, а сила в нього величезна". Очі ватажка Каґунда засвітилися: „Я знаю, хто це! Це демон дерев, який був у нас і викрав нам нашу жертву". З тими словами він звернувся до решти дикунів і закричав: „Гей, вояки, до зброї! Ми ще раз схопимо демона дерев і побачимо, хто міцніший!"

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".